İ K İ B A H A R

Haldun Bayrı

1 Haziran 1991-1 Nisan 1993

•

"Bu yalnızlık (sorumsuzluk) arzusu (ihtiyacı), ilkokul-öncesi çocukluğun büyülü günlerinden (sürekli oyundan) bir şeylerin çok yoğun olarak — içim nispetinde değil, dışarıyı rahatsız edebilmesi nispetinde yoğun— bugünkü şahsiyetimde süregitmesi ve dış dünyada şahsiyet diye kabul edildiğini zannettiğim şeyin benimkiyle böylesi derin farklılıklar göstermesinden gelmiyor mu?"

Bu durumda, egoizme (bencillik) veya, daha ziyade, egosantrizme (benmerkezcilik) benzeyen şey, o çocukluktan kalma büyüleri bir tür kıskançlık içinde koruma güdüsü* değil mi? Çocukluk mirası da diğer miraslar gibi. İyinin kötünün ötesinde hem alacaklı hem borçlu çıkılıyor.

Rene Char, "vasiyetsiz devraldığımız miras," diyordu galiba. Miras olarak, şekillenmemiş bir hafıza devralındığında, unutuşun önüne geçen her şeyin, aslında hatırlamaya engel olduğu fark edilmez mi? Vasiyet edecek noktaya gelmeden (insanlık aşamasına ulaşmadan) miras bırakan; ancak unutarak taşıyabildiği bir şeyi, farkında olmadan ve birtakım yabancılaşma mekanizmalarının uğultusu içinde, ölmekte olduğunun bilincine varan bir canlıya devreden çocukluk, yabancılaşma'dan aşırı-gerçekliğe (gerçekten daha gerçek) geçildiği zaman**, unutuşun içinde kendini yeniden göstermez mi?

•••

* Burada güdü diye adlandırılan şeyin bilinçle ne ölçüde alışverişi olduğunu da sormak gerekir tabii. Aklıbaşındalık, çok sınırlı bir alanda hareket etme olanağı tanırken, zihin açıklığı, sınırın ötesine yaklaştırır. Güdüyle, aklıbaşındalık değil, zihin açıklığı bağdaşır; zihin açıklığı, nesnesi olmadan hareket etme olanağı verir; aklıbaşındalığın ise nesneye ihtiyacı vardır ve bu nesne (anlam) ihtiyacından ötürü sınırların ötesine bakamaz. Sınırların ötesi çocukluğun vaadidir.

** Yabancılaşma, bir raydan-çıkmayı, aşırı-gerçeklik de bir uyuşma halini (ateş nöbeti, uyuşturucu âlemi, düş gören bir ekran, ya da raydan çıkan tren durduğunda insanın hali) akla getirmez mi? Çocukluğun aczi, muazzam vaadiyle birlikte uyuşma haline daha yakındır.

Hafıza uyuşmasının açtığı gediklerde, korkunç canavarlardan başka kime rastlanabilir? Bu rastlaşmada keşfedilen ve başkalıktan beride bir tanıma izin vermeyen ilişki, toplumsal hayatın hangi ânında münasebetsiz* bir duruma düşmeden mevcut kalabilir? Bu canavarların toplumsal hayattaki birtakım unsurlarda cisimleştirilmesi, tamiri imkânsız bir yenilmişlik duygusunun yörüngesine sokar ancak.

•••

* Bu yazıda, zikredilen münasebetsizlikten bir şeyler varsa, yazının müsebbibi, yazı karşısındaki sorumsuzluğunu mazeret gösterebilir sadece. Bu yazıyla tek bir kişinin ilgilenmesini *gerektirecek* bir şey söylemediğinin bilincindedir; ancak, o ölçüde de kamuya (yani başkasına) açılabileceğini düşünmektedir. Görünür dağınıklığı içinde bu yazı, her yorumun ağırlayabileceği bir boşluğu barındırmaktadır, ona göre.